

УДК 37.017.7:373.543

О.Г. Стадник

РЕАЛІЗАЦІЯ КРАЄЗНАВЧОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ УЧБОВОЇ ПРАКТИКИ З ГЕОГРАФІЇ

Стаття присвячена теорії та практиці реалізації краєзнавчого підходу під час проведення учбової практики з географії. Розкрито питання організації краєзнавчої роботи в умовах загальноосвітніх навчальних закладів. На основі узагальнення найбільш поширених підходів, запропоновані основні елементи дослідження окремих природних та економічних об'єктів.

Ключові поняття: середня школа, краєзнавчий підхід, учбова практика, екскурсія.

Статья посвящена теории и практике реализации краеведческого подхода при проведении учебной практики по географии. Раскрыты вопросы организации краеведческой работы в условиях общеобразовательных учебных заведений. На основе обобщения наиболее распространенных подходов, предложены основные элементы изучения отдельных природных и экономических объектов.

Ключевые понятия: средняя школа, краеведческий подход, учебная практика, экскурсия.

This article is devoted to the theory and practice of implementation of nandigram approach in geography's teaching practice. Disposed matters of the organization of local studies work in terms of general educational institutions. On the basis of summarizing the most common approaches have been proposed basic elements of the study of individual natural and economic objects.

Key words: high school, nandigram approach, teaching practice, tour.

Постановка проблеми. Головне завдання національного виховання визначається як формування у молоді особистих рис громадянина української держави. У Державній національній програмі "Освіта. Україна ХХІ століття" відзначається, що шляхами реформування змісту гуманітарної освіти зокрема є формування світоглядної, економічної, екологічної культури [1, с. 12]. Тому виникає необхідність використання методів та форм навчання які дозволяють моделювати поведінку школярів у природі та суспільстві. Їх відмінна риса полягає в тому, що вони стають не фрагментом досліджуваного матеріалу, а подією в житті особистості. Однією з форм навчальної роботи, яка дозволяє найбільш повно вирішити поставлені завдання на основі здійснення краєзнавчого підходу є учбова практика.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема використання краєзнавчого підходу під час навчання географії розглядається в багатьох роботах вітчизняних та зарубіжних фахівців. Зокрема про значення та можливості залучення краєзнавчих матеріалів у практику роботи вчителів йдеться у роботах С. Коберника, М. Костриці, Р. Коваленко, В. Корнеєва, П. Масляка.

Мета статті. Розглянути питання теорії та практики реалізації краєзнавчого підходу під час проведення учбової практики з географії в умовах загальноосвітніх навчальних закладів. Запропонувати основні елементи дослідження окремих природних та економічних об'єктів на основі узагальнення найбільш поширених підходів.

Виклад основного матеріалу. Наказ Міністерства освіти і науки "Про порядок проведення екскурсій та навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів" включає перелік заходів практики та вимоги до їх проведення. Ефективно вирішувати поставлені завдання дозволяють системні підходи до краєзнавчої роботи. Історично склалося, що туризм і краєзнавство розвивалися в загальноосвітній школі силами педагогів, які розуміли величезні педагогічні можливості, які є у даній діяльності. Завдяки їхній роботі накопичено багатий практичний досвід, розроблені унікальні методики, створені різні форми діяльності [4].

Краєзнавство є одним із потужних засобів залучення учнів до активної суспільно-корисної діяльності. "В основу шкільного краєзнавства закладена та думка, що своє, близьке і в природі, і в людському житті, і в господарстві, ясніше, ніж чуже і далеке" [2]. Суть краєзнавства полягає в детальному і всебічному вивченні своєї місцевості. Завдяки цьому воно досліджує різні природні та господарські об'єкти краю, а географія узагальнює зібрані данні, знаходить взаємозв'язки між об'єктами. Географія допомагає краєзнавству у пізнанні закономірностей, а краєзнавство дає географії наукові дані та інший фактичний матеріал. Тому краєзнавчий матеріал займає значне місце у роботі вчителя географії і найбільше застосовуються при вивченні рідного краю та географії України [3, с. 20]. Серед завдань шкільного краєзнавства – організація творчої діяльності учнів. Її стимулюють самі методи і прийоми збору краєзнавчого матеріалу. Вони сприяють

розвитку спостережливості і формують навички пошуково-дослідницького характеру [5, с. 73].

Отже під час практики доцільно використовувати активні методи і форми навчання. Для цього необхідно враховувати інтереси дітей; надавати їм свободу вибору та зміни діяльності; створювати відносини співпраці; надавати додаткові можливості для самоствердження та самореалізації. Наприклад, під час проведення практики пропонується провести екскурсію на прісну водойму. Екскурсія – це одна з найважливіших позаурочних форм організації навчання географії, яка підвищує інтерес учнів до досліджуваного матеріалу. Під час екскурсії вони отримують уявлення про географічні об'єкти, процеси та явища; порівнюють їх, виділяють істотні ознаки, схожості та відмінності; встановлюють зв'язки між географічними об'єктами [6]. Наведемо приклад завдань для опису і дослідження річки: назва і географічне положення; головні притоки, географічні об'єкти, розташовані поруч; місце розташування по відношенню до школи; витік і гирло річки; в якому напрямку тече, куди впадає; до басейну якого моря, океану відноситься; глибина річки на різних ділянках (можна виміряти за допомогою лота або шнура з вантажем); ширина річки; температура, колір і каламутність води; характер і швидкість течії; загальне падіння і ухил річки; особливості берега, надмірно зволожені ділянки; органічний світ; господарське використання річки та її долини; заходи з охорони.

При проходженні навчальної практики у десятому класі планується проведення комплексної екскурсії на місцеве підприємство. В план екскурсії можна включити такі питання: місце розташування підприємства; коротка історія, основні етапи розвитку; особливості економіко-і транспортно-географічного положення; виробничі зв'язки з сировини і палива; основні стадії виробничого процесу (наприклад для машинобудівного підприємства характерні по-

чаткова або заготівельна, обробна та складальна стадії); технологія виробництва основного виду продукції; основні цехи, служби, відділи; провідні професії робітників та інженерно-технічного персоналу; внутрішньозаводські зв'язки між окремими цехами; види продукції, що випускається, їх якісні та кількісні характеристики; споживачі готової продукції, виробничі зв'язки щодо її реалізації; перспективи розвитку підприємства.

Висновки. Суть краєзнавства лежить в детальному і всебічному вивченні своєї місцевості. Це сприяє вихованню патріотизму, любові до рідного краю, інтересу до практичної діяльності місцевого населення. Заняття краєзнавством суттєво змінює стиль роботи вчителя, поглиблює його знання про свій край, підвищує педагогічну майстерність, відкриває можливості самому займатися науковою діяльністю та залучати до неї учнів.

Перспективи подальших досліджень. Розгляду потребує реальний стан проведення учбової практики з географії та узагальнення передового досвіду фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма “Освіта. Україна 21 століття”. – К., 1994. – 62 с.
2. Баранский Н.Н. Методика преподавания экономической географии. – М.: Просвещение, 1990. – 304 с.
3. Коперник С.Г., Коваленко Р.Р., Масляк П.О. Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Стафед-2, 2000. – 320 с.
4. Костриця М.Ю. Туристсько – краєзнавча робота в школі. – К., 1985. – 84 с.
5. Малышева Г.А. Школьное географическое краеведение // География в школе. — 2004. — №4
6. Стадник О.Г. Літня практика з географії. – Харків: Видав. гр. “Основа”, 2004. – 112 с.